

B. APLICAȚII, STUDII DE CAZ, TEXTE DE COMENTAT

Răspundeți la următoarele întrebări și cerințe, utilizând conceptele și argumentele prezentate:

1. O veche zicală spune: „Frate-frate, dar brânza-i pe bani!”. În aceste condiții, de ce nu semnezi niciodată un contract cu prietenii de la care te împrumuți, uneori, de bani? De câte pagini A4 crezi că ai avea nevoie pentru ca un asemenea contract să nu fie incomplet?
2. Care este metoda de organizare a producției alternative firmei? Dați un exemplu și explicați de ce această metodă are, totuși, o relevanță aplicată relativ redusă.
3. Funcționarea sistemului economic socialist era, deseori, caracterizată prin sintagma: „Ei se fac că ne plătesc, noi ne facem că muncim”. De aici imposibilitatea calculului economic în socialism?
4. Cum poate fi explicată dimensiunea firmei? Utilizați în argumentație conceptele de „costuri de organizare” și „costuri de tranzacție”.
5. Care este funcția socială a profitului și falimentului? Considerați că funcționarea mecanismului instituțional al falimentului este benefică? De ce în socialism nu existau întreprinderi care să și falimenteze?

6. Un monopolist poate deveni periculos pentru societate atunci când: a) nu urmărește profitul monetar; b) vrea să-și extindă monopolul cât mai mult; c) își maximizează profitul. Alegeți și argumentați varianta pe care o considerați corectă.

7. Teoria economică arată că întreprinzătorul este un speculator și că dezvoltarea economică este produsul activității antreprenoriale viabile. În același timp, speculanții sunt acuzați că determină creșterea prețurilor alimentelor precum și ale altor produse. Care este, de fapt, adevărul?

8. Polițiștii pretind că există câțiva răufăcători care, pentru a nu putea fi prinși, se folosesc de mașini puternice. Ca atare, toate secțiile de poliție au fost dotate cu autoturisme Volkswagen de ultimă generație. Este această achiziție publică un exemplu de „investiție” antreprenorială? Cum poate fi stabilit succesul sau eșecul acestei decizii?

9. Dacă profesorul întârzie la seminar zece minute, la ce ne putem aștepta din partea studenților, în ipoteza în care pentru aceștia seminarul este important: a) în cele din urmă, vor veni și ei cu zece minute mai târziu; b) nu vor mai veni deloc; vor continua să fie punctuali. Alegeți și argumentați varianta pe care o considerați corectă.

10. Definiți guvernanta corporatistă și arătați în ce constă problema principal-agent în sfera economică.

11. Care dintre următoarele este o relație principal-agent: acționar-manager, pacient-medic, patron-salariat, soț-soție, alegători-primar, manager-secretară, antrenor-fotbalist.

12. Găsiți exemplul unei întreprinderi de stat pe care guvernul a abandonat-o rigorilor pieței și care, datorită unui management defectuos, a falimentat, așa cum se întâmplă cu firmele neperformante din sectorul privat.

13. De ce uneori, în afacerile pe care le conduc, managerii devin nesăbuiți atunci când sunt răsplătiți cu o parte din profituri? Dați câteva exemple de oportunism managerial.

Identificați prin adevărat (A) sau fals (F) propozițiile și argumentați răspunsul:

	A	F
1. Sindicatul reprezintă un exemplu elocvent de organizație economică.	☐	☐
2. Contractele sunt incomplete, deoarece nu sunt semnate de toți oamenii afectați de derularea lor.	☐	☐
3. Firma este o metodă de organizare a producției bazată pe coordonare orizontală.	☐	☐
4. Firma este o formă de organizare mai ieftină decât piața când costurile de organizare sunt mai mari decât costurile de tranzacție.	☐	☐
5. Calculul economic este posibil în orice sistem economic în care există moneda.	☐	☐
6. Piețele libere transformă organizarea economică în haos.	☐	☐

7. Orice întreprinzător este manager și invers.
8. Imposibilitatea calculului economic în socialism este rezultatul controlului prețurilor.
9. Oportunismul managerial se manifestă atunci când angajările se fac pe „pile”.
10. Existența pieței pentru serviciile managerilor profesioniști atenuază problema principal-agent.
11. Spre deosebire de întreprinderile private, cele de stat acționează în condițiile unor constrângeri bugetare tari.

Analizați următoarele situații sub forma unor studii de caz și desprindeți concluziile necesare:

1. Aproape toate firmele americane au fost de familie până în anii 1830. Prin setul de penalizări și obligații impuse de un sistem juridic, contractul putea substitui încrederea acolo unde nu exista: în afara familiei. Astfel, lumea occidentală a depășit stadiul firmelor de familie; legislația cu privire la responsabilitatea limitată a separat finanțele personale de cele ale firmei. Legislația societăților pe acțiuni a favorizat dezvoltarea firmelor peste disponibilul de capital al unei singure familii, prin reunirea mai multor investitori.
2. Revista *The Economist* arată că, în economiile socialiste, cum erau cele din centrul și estul Europei înainte de 1990,

criteriul rentabilității lipsea cu desăvârșire. De exemplu, rafinările din România au exportat produse din petrol rafinat la un preț cu 25\$ pe tonă mai mic decât prețul plătit pentru importul țițeiului utilizat în această producție. În cazul Germaniei de Est, se constată că prețurile la care se vând autoturismele Trabant sunt mai mici decât suma prețurilor materiilor prime. Vânzările de metal, plastic etc. la prețurile internaționale ar fi adus încasări mai mari decât producția de Trabant-uri. În acest caz, producția a redus valoarea materiilor prime utilizate.

3. Destrămarea socialismului din Europa Centrală și de Est a lăsat în urmă o economie în care ponderea întreprinderilor mici și mijlocii era mult mai scăzută în comparație cu țările occidentale. Unii economiști, cum ar fi Leszek Balcerowicz, consideră că angajarea statului în proiecte grandioase „decurge dintr-o lene uriașă: slujbașilor statului le este mult mai ușor să proiecteze una sau două uzine mari și apoi să le supravegheze, decât să planifice și să coordoneze activitatea a o sută de întreprinderi mici”. Totuși, ce s-ar întâmpla dacă planificatorii socialiști ar fi unii dintre cei mai harnici și talentați burocrati?

4. Întreprinzătorii care reușesc în stil mare sunt cei ale căror afaceri au făcut ca milioane de oameni să poată beneficia de ideile lor. Sam Walton era într-o vreme cel mai bogat om din Statele Unite pentru că a imaginat un mod eficient de a administra stocurile mari. Mai apoi, Bill Gates, fondatorul și președintele Microsoft, intra în topul celor mai bogați oameni de lume pentru că a dezvoltat un produs care

a îmbunătățit spectaculos eficiența computerelor de birou. Milioane de oameni care n-au auzit vreodată de Walton sau Gates au beneficiat totuși de talentele lor antreprenoriale. Acești întreprinzători au câștigat o mulțime de bani pentru că au fost de folos foarte multor oameni.

5. În anul 2001 au fost semnalate câteva scandaluri financiare de proporții: Enron, Global Crossing, Adelphia Communication, precum și compania WorldCom, cel de-al doilea operator de telefonie de distanță mare după AT&T, care a raportat un profit fals de 3,8 mld. \$ în ultimele 15 luni. În cazul WorldCom, primii incriminați au fost directorul financiar al companiei și firma de audit, nimeni alta decât Arthur Andersen, deja găsită vinovată pentru distrugerea materialelor reprezentând auditul de la Enron. În cazul Enron, evaluând performanțele firmei, președintele companiei îi zorea pe angajați să cumpere acțiuni în vreme ce el le vindea cât de repede putea pe ale sale.

Comentați textele de mai jos și sintetizați ideile esențiale ale acestora:

1. „...operarea prin intermediul pieței implică unele costuri și, prin crearea unei organizații și orientarea responsabilității alocării resurselor către un «întreprinzător», pot fi evitate anumite cheltuieli. [...] Așadar, «firma» constă dintr-un sistem de relații ce iau naștere atunci când organizarea resurselor depinde de întreprinzător. [...] O firmă devine mai mare pe măsură ce tot mai multe tranzacții (tranzacții

de schimb, coordonate prin mecanismul de prețuri) ajung să fie organizate de un întreprinzător și își reduce dimensiunile atunci când întreprinzătorul respectiv renunță să organizeze astfel de tranzacții”.

Ronald Coase, *The Nature of the Firm*,
Economica 4, 1937

2. „Legea contractului îndeplinește trei funcții economice fundamentale. În primul rând, actualizează relația dintre drepturile de proprietate și valoarea economică. În al doilea rând, încurajează schimburile care nu sunt simultane. În sfârșit, legea contractului reduce costurile schimbului. Instituțiile legale existente determină setul de drepturi care pot fi transferate. [...] Legea contractului sporește mișcarea resurselor de la utilizările mai puțin valoroase până la cele mai valoroase prin (i) punerea oamenilor în situația de a-și ține promisiunile și (ii) reducerea costurilor de tranzacție”.

Svetozar Pejovich, *The Economics of Property Rights*,
Kluwer Academic Publishers, 1990

3. „Dacă nu există calcul economic, nu există nici economie. În societatea socialistă nu poate exista nimic din ceea ce înțelegem noi prin economie, deoarece calculul economic este cu neputință. În amănunte și în detalii lipsite de importanță se poate proceda încă rațional dar, în general, nu se mai poate vorbi de producție rațională. Nu ar mai exista nici un mijloc de a recunoaște ceea ce este (sau nu) rațional, și astfel producția nu mai poate fi orientată conștient spre rentabilitate. Ce înseamnă aceasta este clar, chiar făcând abstracție de consecințele asupra aprovizionării

cu bunuri a populației. Raționalitatea va fi expulzată chiar din teritoriul care îi este propriu. Din punct de vedere istoric, raționalitatea umană își are sursa în viața economică. Oare se va mai putea menține ea dacă va fi exclusă de aici?”

Ludwig von Mises, *Economic Calculation in the Socialist Commonwealth*, 1935

4. „Criteriul definitoriu al oricărei organizații economice este răspunsul la următoarea întrebare: Cine ia profitul [...] și cine suportă pierderile? Pe aceștia îi vom denumi principali. Întrebarea devine: acești principali, care își asumă riscul, dețin și controlul efectiv și direct asupra organizației și operațiunilor acesteia? Acest aspect central al guvernănteii corporatiste în orice organizație apare atunci când principalii dintr-o organizație nu conduc toate activitățile, cum este cazul societăților pe acțiuni în care proprietarii au delegat managerilor controlul afacerilor. Managerii-agenți sunt bineînțeles mult mai aproape de activitățile din cadrul organizației și, evident, mult mai bine informați în legătură cu aceasta decât principalii”.

Wolfgang Kasper, Manfred Streit, *Institutional Economics*, Edward Elgar Publishing Limited, 1998